

ÉVSZAKOK

LSZÉP AŐSZ 2018 KK

XXIII. évfolyam
3. szám
795 Ft

LAKBERENDEZÉS • ÖKOLÓGIA • KÖRNYEZETKULTÚRA

Házak és formák

78. oldal

Csöppnyi csoda

16. oldal

HÉT HAZAI OTTHON
24, 57, 80, 84, 90, 94, 100 m²-en

www.szeplak.hu

NAPJAINK DIVATJA TÖRTÉNETI HÁTTÉRREL

A két háború között virágzó stílus, az art deco, egy angol művészettörténésznek köszönheti létét. 1968-ban publikált könyvében hívta fel a figyelmet arra, hogy a modernizmusnak – a korábban egyeduralgó funkcionista áramlata mellett – létezett egy másik változata. Ez utóbbi nem csupán érdekesebb, színesebb és változatosabb volt annál, hanem a fentiekből adódóan összehasonlíthatatlanul népszerűbb is. Már első nyilvános seregszemléjén, az 1925-ben megrendezett párizsi nemzetközi iparművészeti kiállításon közel hatmillió látogatót vonzott. Az elmúlt fél évszázadban, sőt napjainkban is töretlen érdeklődés övezi.

Bevis Hillier – mert így hívják az azóta világhírűvé lett szerzőt – a szóban forgó tárlat hosszadalmas francia címének (Exposition internationale des arts décoratifs et industriels modernes) már annak idején is használatos „art deco” rövidítéssel adott nevet a stílusnak.

2

Legfőbb jellegzetességét – dekorativitását – hangsúlyozva, amelynek újdonsága és ebből fakadó jelentősége történelmi távlatából visszatekintve vált az utókor számára egyértelművé.

Az Eiffel-torony környékén és a Szajna szemközti partján a 23 hektáros területen létesített vásárvárosban 1925 áprilisától októberig egymás mellett szerepeltek a hagyományos (kézműves) iparművészet, illetve a modern ipari művészet (ez ma a design) produktumai. Az angol kutató elsőként mutatott rá arra, hogy nem csupán az része a huszadik századi új tárgykultúrájának, amit a párizsi rendezvényen Le Corbusier puritán mintalakásában és a munkásklubként berendezett szovjet pavilonban láthatott a közönség. Modern anyagok és technológiák használatával olyan kortárs látványvilágot teremtett a Franciaországban nagy múltú visszatekintő luxusművészet, amelynek pazar exkluzivitásában azok is élvezetet leltek és gyönyörködtek, akik hasonlóan a maguk életében nem – vagy legfeljebb csak – álmodhattak. Mintha a jelen szürke hétköznapjaiból mesés végkifejletbe röpítő hollywoodi filmek attraktív díszletei között bolyongtak volna.

Az art deco szülőföldje Franciaország. Erősen stilizált elemeivel

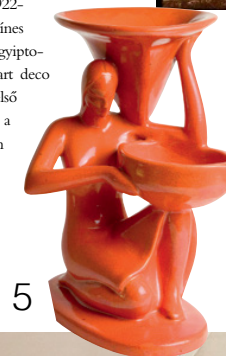

1

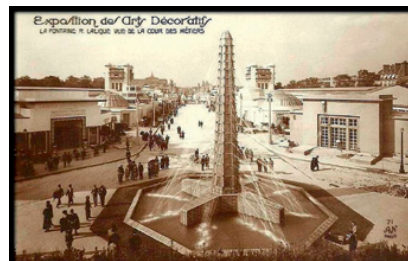
és összegező komponálásmódjával új minőséget eredményező kiteljesedése a századforduló helyi stílusának, a szertelen és szemképrázató art nouveau-nak. Ehhez bőségesen merített a múlt keléktárból: főként a rokokó, a klasszicizmus és az empire fényűző hatást keltő megoldásaiból. Több egzotikus kultúra is hatott rá: jelmezeivel és díszleteivel a Gyagilev-ballet, amely 1909-ben mutatkozott be és a tízes években merőben szokatlan – közép-ázsiai eredetű – látványvilágot honosított meg Párizsban.

Azt követően pedig, hogy Howard Carter 1922-ben feltárta Tutankhamon fáraó sírját, a színes kövekkel ékes pazar aranyleletek valóságos egyiptomániát gerjesztettek a korabeli izlésben. Az art deco kibontakozása elválaszthatatlan továbbá az első világháború utáni évek, egészen pontosan a győztes fél eufóriájától; a francia fővárosban másodvirágzását élő revüi afrikai elemeket asszimiláló önfeléd tánckultuszához ekkor a néger gyökerei dzsessz szolgáltatta a talpalávalót.

A tízes évek végétől alakuló és az 1925-ös kiállításon már teljes fegyverzetében megjelenő stílus nem elsősorban látványában tér el

5

6

7

4. Levelezőlap a párizsi iparművészeti kiállításról, Laliqne díszkútjával, 1925

5. Gorka Géza: Térdeplő, 1930-as évek közepe

6. René Laliqne: Szalon az Orient-expresszen, 1929

7. Cartier-óra, 1939

3

1. E. Gray: Lámpa, 1923 körül
2. Bizsu nyaklánc, magyar munka, 1930-as évek
3. Robert Bonfils: A párizsi iparművészeti kiállítás plakátja, 1925

8

9

séget vette célba. Előszeretettel használt drága anyagokat, azokhoz az egyedi vagy kisszerűs, tervezőjük és tulajdonosuk személyiségét érzékeltető darabokhoz, amelyek a lehető legtávolabb állnak a funkcionalizmus tervezői anonimitást mutató, semlegességük folytán gyakran idegenkedéssel fogadott berendezési tárgyaitól. Azok is többre értékelték a luxust, akiknek nem volt pénzük ilyen drága holmik megvásárlására. Vonzó volt szemükben ez a felfogás már csak azért is, mert az art deco a szerényebb jövedelemű rétegekről sem feledkezett meg. Praktikus és mégis divatos konfekcióit, ékszerként meg bizsut kínált számukra.

Az art deco létrejötté nem valamely szellemi műhelyhez kapcsolódik. (Ezért sem tudatosult a jelenléte annak idején.) Sokkal inkább kiugró tehetségek különleges darabokat eredményező tevékenysége nyomán bontakozott ki. A lakáskultúra terén a vezető személyiség Jacques-Emile Ruhlmann volt, aki apja korai halála nyomán szakított képzőművészeti ambícióival és lett az örökség-

10

11

12

13

14

ként reá szállt műhely tervezőjeként számos nevezetes bútort alkotója. Mellette több kollégája (André Groult, Paul Follot, Robert Mallet-Stevens) érdemel említést; s azt is látnunk kell, hogy a fürdő és a konyha sem kerülte el a kor alkotóinak figyelmét. Az enteriőrtervezésben egy ír származású, de Franciaországban meglepedett asszonyé a pálmá; Eileen Gray még az első világháború előtt tűnt fel paravánjaival, amelyeket egy japán mestertől tanult lakktéchnikával díszített. Ezt követően szokatlan formájú bútorokat és lámpákat tervezett, illetve lakásokat rendezett be luxuriózus módon. A stílus alighanem legismertebb képviselője a pályáját szecessziós ötvösként kezdő René Lalique, aki a két háború között üvegmunkáival emelkedett kora meghatározó egyéniségei közé. Nemcsak használati tárgyak (edények, lámpák) fűződnek a nevéhez, hanem köztéri plasztikák is: az 1925-ös iparművészeti kiállítás egyik attrakciója 15 méter magas díszkútja volt. Az art deco több magyar iparművész is (a kovács Paul Kiss és Adalbert Szabó, az üveges Báthory Júlia) a francia fővárosba vonzott. A stílusnak idehaza is valóságos gárdája dolgozott: a bútortos Kozma Lajos, Kacs Gyula, Nagy Károly, Gróf József, a keramikus Gorka Géza és Fiora Margit, a textiles Vértés Árpád, P. Szabó Éva, Lukács Kató, a fémműves Tevan Margit.

Ma számos műkerekedő foglalkozik art decós (eredeti vagy abban a szellemben készült) tárgyakkal. Vevőkerét a rendszerváltás után kialakult tetehős villatulajdonosok alkotják.

VADAS JÓZSEF

ART DECO
ÉS SZECESSZIÓS
LÁMPÁK
ÓRIÁSI VÁLASZTÉKA
MAGYARORSZÁGI
GYÁRTÓTÓL.
10 ÉV GARANCIA,
KÉZZEL KÉSZÜLT ÉKSZEREK.

PATINÁS LÁMPA KFT.
1062 Budapest, Bajza u. 62.
www.patinas-lighting.com